Gemeente Roosendaal

Raadsmededeling

Datum:	11 september 2018	**Zaaknummer:**	152374
Van:	het college van burgemeester en wethouders, portefeuillehouders weth. Lok Burgemeester Niederer		
Aan:	de raad van de gemeente Roosendaal		
Steller:	R. Groen		
Kopie aan:			
Onderwerp:	RegioDeal		
Bijlage:	Propositie, aanbiedingsbrief, toelichting en ondersteuningsbrief Provincie m.b.t. RegioDeal		

Kennisnemen van

- Regionale propositie "regiodeal Midden- en West-Brabant" (zie bijlagen)

Inleiding

Op 8 juni heeft minister Schouten de regio's uitgenodigd om per 1 september een bieding voor een RegioDeal aan te leveren, om hiermee versneld regionale knelpunten aan te pakken. De RWB, Midpoint en de gemeenten Breda en Tilburg hebben het initiatief genomen om een gezamenlijk bod namens de regio's West- en midden-Brabant te doen. Daarbij hebben zij bedrijven, onderwijs en andere gemeenten betrokken. Binnen Roosendaal hebben wij vervolgens in overleg met lokale bedrijven en onderwijsinstellingen een Roosendaals project uitgewerkt. De oorspronkelijke vraag was om een integraal, breed project dat bijdraagt aan "welvaart in brede zin" uit te werken, over de grenzen van vakdisciplines of ministeries heen. In een latere fase vroeg het ministerie meer focus aan te brengen en geen projecten op te voeren die ook op andere "tafels" kunnen worden gelegd. Daarnaast bleek dat we in onze regio's veel meer projecten konden opvoeren, dan er budget beschikbaar is. In regionaal verband, en in afstemming met het Rijk, is daarom besloten de aanvraag toe te spitsen op de transitie van transport en distributie, inclusief kennisontwikkeling en scholing.

Informatie/kernboodschap

Op 31 augustus hebben de voorzitters van de Economic Board West-Brabant en Midpoint Brabant de regionale propositie ingediend. Hierin is de ambitie uitgewerkt om "koploper te worden in de transitie van verantwoorde productie en distributie". In bijgaande video spreken stuurgroep en belangrijke partners binnen en buiten de regio hun steun uit voor dit voorstel (klik hier). Voor Roosendaal is "Logipark" opgenomen, waarvoor van het Rijk 500.000 euro ondersteuning wordt gevraagd. Logipark is de werktitel voor een logistiek opleidings- en innovatiecentrum dat de triple helix partijen in het gebied Stadsoevers willen realiseren.

Consequenties

De volgende stap is dat het Rijk alle ingediende proposities beoordeelt. Bij een positieve beoordeling gaat zij hierna – na verwachting vanaf december – met de regio's in overleg om de proposities uit te werken tot een RegioDeal. Naar verwachting wordt dit in het voorjaar van 2019 afgerond, waarna de middelen als co-financiering beschikbaar komen.
Parallel hieraan werken we samen met de betrokken bedrijven en organisaties de plannen verder uit, zodat we tegelijk met het rondkomen van de Regiodeal ook kunnen vastleggen, hoe de financiering van Logipark lokaal/regionaal wordt geborgd. Mocht dit onverhoopt niet (tijdig) rond komen, dan lopen we met de RegioDeal geen financieel risico; hooguit wordt de dan toegekende Rijksbijdrage niet uitgekeerd.

Communicatie

Bij het opstellen van het Roosendaalse deel van de propositie zijn lokale en regionale bedrijven en onderwijsinstellingen betrokken. 28 van hen hebben het in eerste instantie ingediende concept "innovitacampus" gesteund. Na de noodzakelijke "trechtering" zijn de 19 partijen overgebleven die het onderdeel "Logipark" onderschreven.

Zij zijn, gelijk met deze raadsmededeling, op de hoogte gebracht van de definitieve propositie en zullen bij vervolgstappen nauw worden betrokken.

Vervolg(procedure)
Zodra het Rijk een besluit over de regionale propositie heeft genomen informeren wij u nader.

Bijlagen

1. Propositie Regiodeal midden- en west-brabant
2. Toelichting proces propositie regiodeal midden- en west-brabant
3. Aanbiedingsbrief leden ab RWB
4. Ondersteuningsbrief provincie

Afsluiting en ondertekening

Wij vertrouwen erop U hiermede voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Roosendaal,
De secretaris, De burgemeester,

Midden- en West-Brabant

Makes and Moves

Koploper in verantwoorde productie en distributie

propositie

september 2018

voor partnerschap + regio-deal Rijksoverheid - Midden- en West-Brabant

voorwoord

Midden- en West-Brabant vormen de vierde economie van Nederland in toegevoegde waarde en tweede voor de industrie. Ook zijn we de grootste en belangrijkste logistieke hub op de corridor Rotterdam - Europees achterland. Ons industrieel-logistiek complex is daarmee van grote nationaal en internationaal belang.
Als topeconomie in een toplandschap werken wij intensief samen aan een bredere triple helix samenwerkingsagenda.

Onze samenwerking richt zich op waar we uniek, groot en vooral goed in zijn: **make and move.**

Vanuit deze sleutelpositie willen en kunnen wij koploper zijn in de transitie naar verantwoorde productie en distributie.

Om (inter)nationaal onze substantiële bijdragen aan welvaart en welzijn te kunnen blijven leveren moeten wij onze schakels van productie en distributie slimmer en circulair maken.

Met name de zeer omvangrijke middengroep van ons MKB, waar onze welvaart in belangrijke mate op drijft, lukt het echter onvoldoende om op eigen kracht en in de noodzakelijke snelheid keuzes te maken in het toepassen van data en technologie.

Bij veel van deze bedrijven ontbreekt het daartoe vooral aan kennis. Het versneld delen, doorstromen en valoriseren van kennis - op het gebied van procesinnovatie, het toepassen van data (digitalisering) en technologie en de kwaliteit van het menselijk kapitaal - in specifieke interactiemilieus vormt daarom de sleutel voor onze opgave. Het Rijk is daarbij een onmisbare speler.

Met deze propositie het Rijk uitnodigen om ambitie, energie en middelen samen te bundelen in een **regio-deal** op deze specifieke opgave van Midden- en West Brabant.

Voor partnerschap op de vier opgaven van onze bredere Werkagenda MidWest-Brabant - veerkrachtige economie; internationaal vestigingsklimaat; klimaat- en energie; natuur, landschap en leisure - treden wij zeer graag op andere tafels met het Rijk in gesprek.

Klik hier voor de **testimonials** van toonaangevende spelers van binnen en buiten de regio over de *missie* van Mid-West-Brabant ...makes and moves !

Namens de stuurgroep economic boards
Midden- en West-Brabant,
voorzitters Theo Weterings en Paul Depla

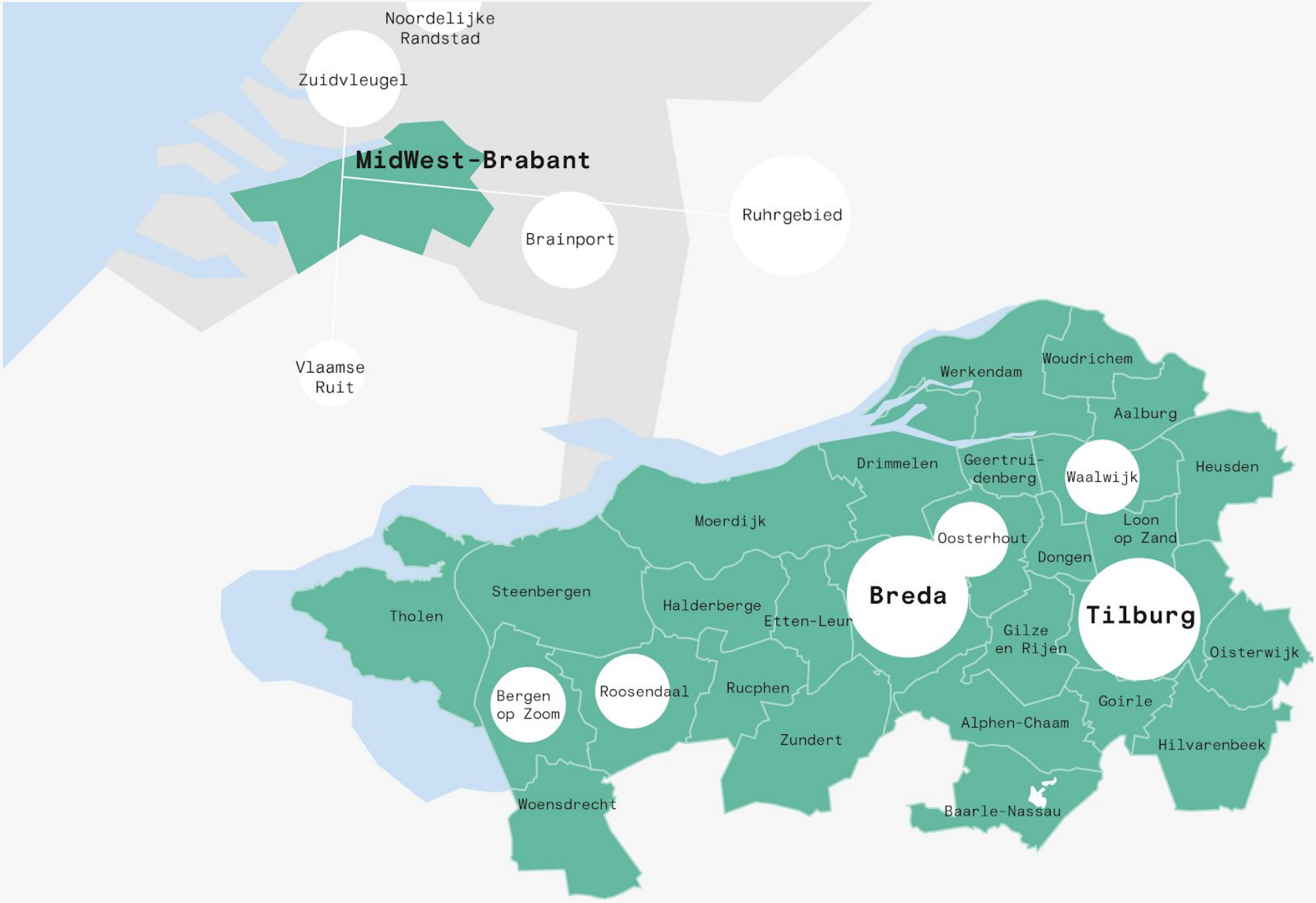
Noordelijke Randstad
Zuidvleugel
MidWest-Brabant
Brainport
Ruhrgebied
Vlaamse Ruit
Werkendam
Woudrichem
Aalburg
Drimmelen
Geertruidenberg
Waalwijk
Heusden
Moerdijk
Oosterhout
Loon op Zand
Dongen
Breda
Tilburg
Steenbergen
Tholen
Halderberge
Etten-Leur
Gilze en Rijen
Oisterwijk
Bergen op Zoom
Roosendaal
Rucphen
Goirle
Alphen-Chaam
Zundert
Hilvarenbeek
Woensdrecht
Baarle-Nassau

positie

Sleutelpositie in de transitie naar verantwoorde productie en distributie

Midden- en West-Brabant ligt centraal in de Vlaams-Nederlandse Delta, op (inter)nationale kennis- en vervoersassen, tussen Mainports Rotterdam en Antwerpen en Brainport Eindhoven en in een prachtig landschap waar zee, zand en klei elkaar kussen.

We zijn met bijna 40 miljard euro de **vierde** economie in toegevoegde waarde en met bijna 7 miljard euro toegevoegde waarde de **tweede** voor de industrie.
Midden- en West-Brabant vormen tevens Nederlands grootste en belangrijkste logistieke hub op de corridor Rotterdam - Europees achterland. Midden- en West-Brabant is daarmee het cruciale industrieel-logistiek complex voor Nederland.

Er is maar 1 regio in Nederland waar productie én distributie in deze omvang en combinatie bij elkaar komen en dat is Midden- en West-Brabant.

Wij delen de ambitie van het kabinet om de economie, samenleving en ecologie van Nederland slimmer en duurzamer te maken. MidWest-Brabant kan en wil, als cruciale internationale productie-distributie-schakel, voor deze ambitie een voortrekkersrol nemen in waarde- en bevoorradingsketens.

Naast toonaangevende grote bedrijven in de maakindustrie (Shell, Cosun, Tesla, Sabic, Bosch, FujiFilm, Desso, Cargill) en de logistiek (CoolBlue, De Rijk, Bol.com, GVT, EDC's van o.a. Apple, IKEA) is Midden- en West-Brabant vooral een regio met een zeer omvangrijk en krachtig MKB.

Een circulaire economie ontstaat niet in isolatie. Geen individueel bedrijf – groot of klein - overheid of professional kan dat alleen. Die economie moet gecreëerd, ontworpen worden. Op industriële schaal. Anders gaan we '2050 circulair' niet redden.

En die schaal heeft Midden- en West-Brabant.
De omvang én de combinatie van productie & distributie maken Midden- en West-Brabant uniek om de koploperspositie te pakken en als (inter)nationaal voorbeeld te gaan gelden.

Met een interne markt van 1,2 miljoen consumenten en een reikwijdte, via de logistieke hub-functie, naar 500 miljoen Europeanen hebben we zowel een werkbaar en relevant schaalniveau, als groot potentieel voor bovenregionale impact.

We willen daadwerkelijk verschil gaan maken en de nationale standaard zetten voor ‘verantwoorde productie & distributie’. Dát is de verandering. Onze missie.

Missie Midden- en West-Brabant
In 2040 zijn wij koploper in de transitie naar verantwoorde productie & distributie

propositie

Dit is onze opgave.

Dit is onze ambitie.

Zo gaan we het aanpakken.

Deze projecten gaan we uitvoeren.

Dit is daar voor nodig.

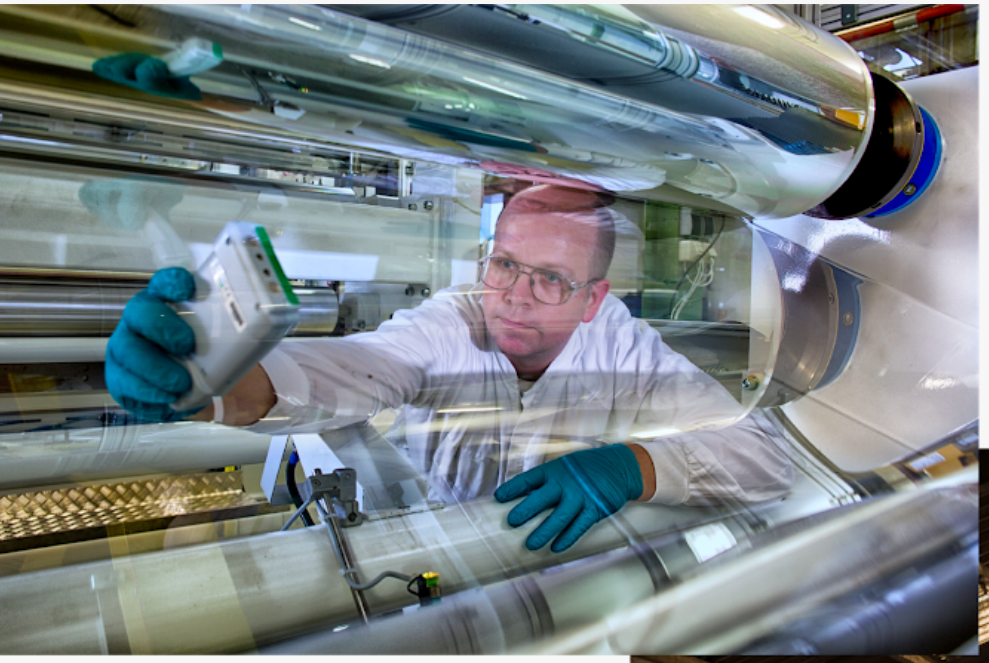

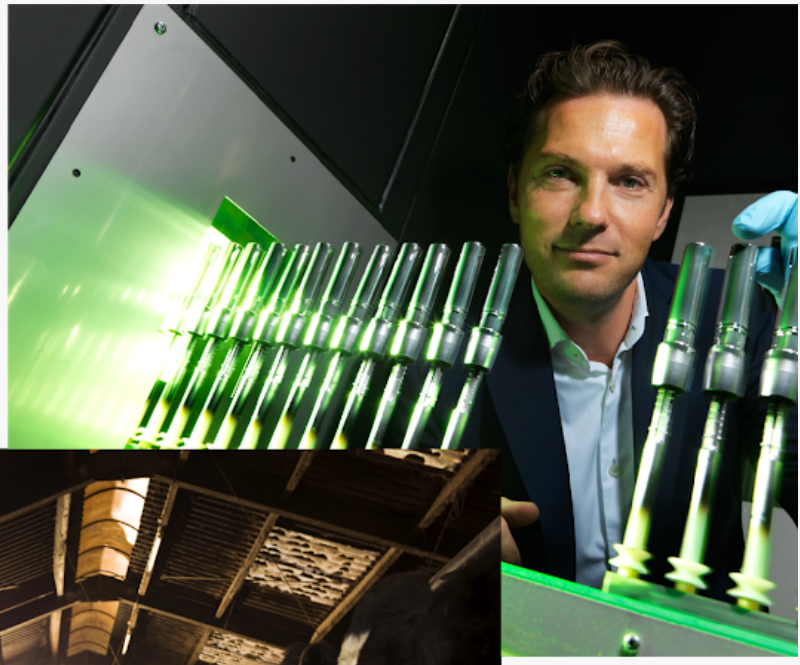

propositie

1. Dit is onze opgave.

Belang en urgentie

In de omvang en combinatie van productie (‘make’) en distributie (‘move’) vervult MidWest-Brabant een unieke sleutelpositie in Nederland. Om als industrieel-logistiek complex ook *straks* regionaal en (inter)nationaal substantiële bijdragen aan welvaart en welzijn te kunnen blijven leveren zien de triple-helix-partners kansen. Maar de regio MidWest-Brabant loopt *hier en nu* ook tegen specifieke beperkingen en grenzen aan.

Context en analyse

De fysieke ruimte voor verdere groei in Midden- en West-Brabant neemt af, de bereikbaarheid van de regio staat onder druk, het benodigde personeel is schaars en komt van steeds verder. De marges in de logistiek zijn laag. Het aantal bedrijven uit Midden- en West-Brabant dat investeert in speur- en ontwikkelingswerk blijft achter bij andere regio’s. Bovendien zijn veel van de grotere industriële bedrijven in de regio in buitenlands eigendom en staan onder permanente druk van optimalisering en verplaatsing van bedrijfsprocessen zoals offshoring. De sanering bij Philip Morris is hiervan een illustratief voorbeeld. De klimaatopgave heeft veel effect op de energie-intensieve industrieën van de regio. Veel logistieke complexen in MidWest-Brabant staan aan de vooravond van een ingrijpende automatisering. Ook de omvangrijke maakindustrie staat voor een flinke transformatie. Als gevolg van een toenemende mate van hergebruik van producten en grondstoffen en nieuwe productietechnologie zoals 3D-printing, zal productie dichter bij huis plaats gaan vinden, waardoor intercontinentale vervoersbewegingen zullen gaan afnemen. Omdat bedrijven als gevolg van hergebruik in toenemende mate van elkaars output afhankelijk zijn, zullen ze clusteren, waardoor het aantal transportbewegingen kan afnemen. Een meer circulair opererende industrie biedt opgaven en kansen voor de logistiek en vice versa.
Naast toonaangevende grote bedrijven in de maakindustrie (zoals Shell, Cosun, Tesla, Sabic, Bosch, FujiFilm, Desso, Cargill) en de logistiek (CoolBlue, De Rijk, Bol.com, GVT, EDC’s van o.a. Apple, IKEA) is Midden- en West-Brabant vooral een regio met een zeer omvangrijk en krachtig MKB, waar de welvaart van de inwoners en de regio in belangrijke mate op drijft.

Specifiek knelpunt Midden- en West-Brabant

Met name de **grote middengroep van het MKB in de maakindustrie en logistiek** lukt het volgens de triple-helix-partners onvoldoende om op eigen kracht en in de noodzakelijke snelheid keuzes te maken in het toepassen van materiaal-efficiency, procesinnovatie (data/digitalisering en technologie), onderhoud en menselijk kapitaal. Bij veel van deze bedrijven ontbreekt het daartoe aan kennis, medewerkers en middelen.
Er is in de regio noodzaak, behoefte, potentie en bereidheid om kennis, kunde en middelen te delen en te bundelen. Maar het ontbreekt in Midden- en West-Brabant hiertoe bovenal aan **specifieke interactiemilieus** voor kennisontwikkeling, -doorstroming, -toepassing en -valorisatie. Broedplaatsen waar met name de grote middengroep MKB-bedrijven uit de maakindustrie en logistiek met hun vraagstukken in verbinding komen met kennis- en onderwijsinstellingen, en met elkaar. Deze interactiemilieus kunnen niet op eigen kracht van het bedrijfsleven noch de kennisinstellingen ontstaan en opstarten. De hulp van gemeenten, provincie en ook het Rijk is hiervoor onmisbaar.

Opgave Midden- en West-Brabant

De centrale **opgave** voor Midden- en West-Brabant is om met name het MKB in de maakindustrie en de logistiek slimmer, duurzamer en circulair te maken. Het versneld delen, doorstromen en valoriseren van kennis - op het gebied van procesinnovatie, het toepassen van data (digitalisering) en

technologie en de kwaliteit van het menselijk kapitaal - in specifieke interactiemilieus vormt de **sleutel** voor deze urgente opgave.

Meervoudigheid opgave en bijdragen aan brede welvaart

De centrale opgave is meervoudig van aard, gericht op brede welvaart en vergt van Midden- en West-Brabant gelijktijdig acties, resultaten en effecten op én het sociale (people) én het ecologische (planet) én het economische (profit) kapitaal:

- menselijk kapitaal**:** om de maakindustrie en logistiek in Midden- en West-Brabant slimmer en meer duurzaam en circulair te maken is andere menselijke kennis en kunde en ook ander (consumenten)gedrag. Acht projecten richten zich met name op de kennisontwikkeling en toepassing, (techniek)onderwijs en arbeidsmarkt. We creëren daarmee een arbeidsmarkt die ook in de toekomst werkgelegenheid biedt en daarmee welvaart en ook welzijn voor alle MidWest-Brabanders. Met een meer circulaire economie dito samenleving leveren we tevens substantiële bijdragen aan een veiligere, gezondere leef- en verblijfsomgeving voor inwoners en bezoekers van Midden- en West-Brabant. Op dit kapitaal zien wij beleidsmatige verbindingen met met name de departementen van *OCW, SZW en EZK*.
- ecologisch kapitaal: naast een gezondere leefomgeving voor onze inwoners leidt een circulaire samenleving en economie ook tot minder footprint, uitstoot, afval, verspilling van grondstoffen en belasting van lucht, water, bodem en flora en fauna. Twaalf projecten zetten hier specifiek op in, onder andere via materiaal-efficiency en vervanging van fossiele grond- en hulpstoffen door hernieuwbare, biobased-alternatieven. Wet- en regelgeving is voor deze transitie vaak nog een belemmerende factor. Op dit kapitaal zien wij beleidsmatige verbindingen met met name de departementen van *EZK, I&W, LNV en BZK*.
- economisch kapitaal**:** om als regio relevant en concurrerend te blijven *moeten* de voor de Midden- en West-Brabantse economie vitale functies van de maakindustrie en logistiek verslimmen en verduurzamen. De transitie naar een circulaire economie zelf levert andere en nieuwe werkgelegenheid. Ze synchroniseert de stromen, ketens en schakels in het industrieel-logistieke complex van Midden- en West-Brabant en maakt deze efficiënter. Voor de transitie en de benodigde innovaties is echter wel investeringsruimte en co-financiering nodig. Op dit kapitaal zien wij beleidsmatige verbindingen met met name de departementen van *EZK, BZK en I&W.*

2. Dit is onze ambitie.

Lange termijn doel en ambitie MidWest-Brabant (2040)

Door haar unieke omvang en combinatie van de schakels ‘make and move’ in de *value- and supply-chain* wil en kan Midden- en West-Brabant een sleutelpositie vervullen in de transitie naar verantwoorde productie en distributie.

Op lange termijn (2040) wil de regio Midden- en West-Brabant koploper zijn in de transitie naar verantwoorde productie en distributie.

Hiermee sluiten wij niet alleen aan op de ambitie van het kabinet om de economie, samenleving en ecologie van Nederland slimmer, duurzamer en circulair te maken, maar leveren wij ook specifieke bijdragen de UN Sustainable Development Goal 12 (*Responsible production and consumption*).

Achterliggend doel van deze ambitie is de huidige *kwaliteit van leven*, de welvaart, het welzijn en de gezonde leefomgeving van alle inwoners van MidWest-Brabant te doen vergroten en de huidige sterke economische positie op de maakindustrie en logistiek te behouden en te verbeteren.

Korte termijn doel en ambitie Midden- en West-Brabant (2022)

Op korte termijn, in de periode 2019-2022 wil de regio Midden- en West-Brabant (nationale) proeftuin zijn in de transitie naar verantwoorde productie en distributie.

Met impulsen vanuit regio-deal kunnen we vanuit een proeftuin-concept negentien projecten versneld uitvoeren die de maakindustrie en logistiek in Midden- en West-Brabant slimmer, duurzamer en circulair maken, door gericht in te zetten op vier specifieke hoofddoelen:

1. hogere materiaal-efficiency: snellere vervanging van fossiele grond- en hulpstoffen en materialen (zoals plastics) door biobased alternatieven (zoals eiwitten, zetmeel, hout) en hergebruik daarvan;
2. snellere procesinnovatie: snellere en betere keuzen in toepassing van data en technologie in productiemethoden en logistieke processen en koppelen van stromen en ketens in productie en distributie;
3. voorspelbaar onderhoud: ontwikkeling van slimme onderhoudsmethoden die met behulp van data en technologie de levensduur van producten en (kapitaal-)goederen sterk verlengen;
4. ‘vernuftig’ menselijk kapitaal: het gericht bevorderen van de kwantiteit en de kwaliteit (vaardigheden, competenties) van arbeidskrachten ten behoeve van de vraag naar (technisch) ‘vernuftig’ personeel, dat in staat is de transitie naar meer slimme, duurzame en circulaire productie en distributie te maken en te versnellen.

Eindterm Regio Deal

Wanneer de opgave van de Regio Deal is aangepakt, heeft MidWest-Brabant in 2022 grote stappen gezet in een meer slimme, duurzame en circulaire maakindustrie en logistiek op gebied van materiaal-efficiency, procesinnovatie, onderhoud en menselijk kapitaal. Daarmee dragen we bij aan de brede welvaart van alle Midden- en West-Brabanders in termen van een meer veilige, gezonde en aantrekkelijke leefomgeving en een hogere arbeidsfitheid, werkgelegenheid en inkomen.
Bovendien kunnen we ons met resultaten op (inter)nationaal niveau als voorbeeldregio van duurzame productie en distributie inzetten en andere regio’s helpen bij hun transitie.

3. Zo gaan we het aanpakken.

Proeftuin

MidWest-Brabant wil in de periode 2019-2022 proeftuin zijn voor de transitie naar verantwoorde productie en distributie. Negentien triple helix-gedragen projecten geven invulling aan deze proeftuin. We creëren nieuwe, specifieke interactiemilieus waar zzp'ers, midden-, klein- en grootbedrijf en kennis- en onderwijsinstellingen elkaar vinden en versterken en bieden experimenteer- en ontwikkelruimte. We stimuleren kennisdeling en -valorisatie en productontwikkeling en geven zo een impuls aan concreet toegepaste innovatie door met name de grote middengroep van onze MKB-ondernemers. Door de proeftuin-projecten open te stellen kunnen ook andere regio's en initiatieven profiteren van de output en de 'spin off' van de MidWest-Brabantse proeftuin

Integraliteit en samenhang tussen Regio Deal onderdelen

De negentien projecten vormen een samenhangende configuratie waarbij er op twee manieren integraliteit en synergie tussen de onderdelen bestaat:

a. integraliteit en synergie in **doelen**: de vier specifieke hoofddoelen van de Regio Deal sorteren afzonderlijk minder maatschappelijke en economische impact dan dat zij in samenspel doen. Door aanwending van menselijk kapitaal (4) en van data en technologie, wordt gewerkt met meer efficiënte, duurzame materialen (1) in meer slimme productie- en logistieke processen en ketens (2). En met betere onderhoudsmethoden (3) wordt de noodzakelijke snelheid van de innovaties en gewenste impact van de transitie bereikt.
b. integraliteit en synergie in **schakels**: de samenhang van de projecten vertaalt zich ook in de volgtijdelijkheid van de specifieke schakels in de *value and supply chain. Hierin* is Midden- en West-Brabant al sterk en kan nog innovatiever worden: *grow - make - move - maintain - learn.* Grow is daarbij de voorschakel van Make en Maintain de schakel na Move. Veel projecten richten zich op de cross-overs in de keten en zorgen voor de verbinding, tussen deze schakels.

Maatschappelijke effecten (outcome):

De maatschappelijke effecten (outcome) van de projecten, die we met impulsen vanuit regio-deal kunnen uitvoeren, zijn:

A. Grow: radicale vernieuwing van de manier waarop we grond en hulpstoffen verbouwen, telen en bewerken, om concurrerend de *footprint* te verlagen.
B. Make: vernieuwbare materialen versneld een *commodity-toepassing* geven om verspilling, vervuiling en gebruik van fossiele stoffen te verminderen.
C. Move: de manier waarop wij goederen verplaatsen slimmer en duurzamer maken, om *met minder footprint sneller* te kunnen leveren..
D. Maintain: significant verhogen van de levensduur van kapitaalgoederen om de transitie naar verantwoord produceren en distribueren te *kunnen betalen.*
E. Learn: op *cross-sectorale* manier menselijk vernuft, kennis en ondernemerschap spot-on & on-time aantrekken, benutten en behouden om de noodzakelijke snelheid van (social) *innovatie* te verhogen.

Specifieke inhoudelijke resultaten (output):

De specifieke inhoudelijke resultaten (output) van de projecten die we met impulsen vanuit regio-deal kunnen uitvoeren zijn:

1. Ontwikkelen en openstellen van twaalf specifieke interactiemilieus (kennis- en technologie- en toepassing centra of broedplaatsen) voor de maak- en distributie MKB-bedrijven
2. Verhogen data maturiteit van deelnemende productie- en distributiebedrijven. Van 'basaal' (nu) naar 'optimaal' (in 2022), op basis van het data maturiteitsmodel JADS.

3. Verdubbelen van het aandeel hernieuwbare en bio-based grond- en hulpstoffen en materialen in de Midden- en West-Brabantse maakindustrie in 2022;
4. Ontwikkelen en openstellen van een opleidings/trainingscentrum op het gebied van slim onderhoud.
5. Ontwikkelen en openstellen van twee samenwerkingsplatforms voor industriële bedrijven (Symbiosis4Growth) en logistiek (NewWays) waarin zij hun processen en ketens kunnen koppelen resp. hun operationele keuzes kunnen optimaliseren.
6. Ontwikkelen en implementeren van een arbeidsmarktprogramma voor technisch personeel (industrie en logistiek) en een techniek-programma in het onderwijs. Daarmee brengen we de achterstandsindex van MidWest-Brabant op gebied van opleidingen op het Brabants gemiddelde.

Specifieke leerdoelen proeftuin Midden- en West-Brabant (spin-off):

Als proeftuin kunnen we de transitie naar verantwoorde productie en distributie versnellen. In samenwerking met het Rijk willen wij met de proeftuin landelijk drie leer- en spin-off-effecten sorteren. Deze kunnen zeer bruikbaar zijn voor andere regio's of proeftuinen:

I. missie-gedreven werken: overheden staan voor de grote verandering om missie gedreven te gaan werken. Hiertoe dagen we elkaar binnen de regio en onze partners buiten de regio uit. Missie-gedreven werken geeft focus en vergroot samenhang tussen de projecten uit ons bod. Missie gedreven werken staat evenwel nog in de kinderschoenen. In 2019 moeten de Rijksdepartementen missies bepalen zoals die worden voorgesteld door professor Mariana Mazzucato voor de EU (MISSIONS, Mission-Oriented Research & Innovation in the European Union, A problem-solving approach to fuel innovation-led growth). Een deal en proeftuin op de missie "verantwoorde productie en distributie" draagt hier direct aan bij.

II. meten en bijsturen**:** het rapport *'Circulaire Economie: Wat willen we weten en wat kunnen we meten'* (PBL, CBS, RIVM) laat duidelijk zien dat meten van circulariteit complex is. Van grondstoffen en materiaalstromen tot gebruikte energie. MidWest-Brabant heeft een volle range van waardeketens in huis (van productie van bio-grondstoffen, circulair materiaalgebruik, maakindustrie en onderhoud tot logistiek). Daarmee zijn we een ideale proeftuin om het meetinstrument slimmer te maken, en scherper op impact te gaan sturen. Als Nationale Proeftuin Verantwoord produceren en distribueren biedt MidWest-Brabant meer dan genoeg praktijkmateriaal om te komen tot helderder doelstellingen voor een transitie naar een circulaire economie. De projecten uit ons bod zullen tegelijkertijd profiteren van het werken met steeds concretere doelstellingen.

III. Cross-sectoraal samenwerken: de ambitie van MidWest-Brabant om verantwoord te produceren en distribueren is per definitie cross-sectoraal. Onze projecten geven hier concreet invulling aan. De door ons gestelde doelen en de schakels, die we circulair willen inrichten, raken elkaar. Dit komt bijvoorbeeld terug in onze projecten, die zijn gericht op interactiemilieus. Daar is co-creatie het middel om tot verslimmen en verduurzamen te komen. Onder andere het nieuwe Topsectorenbeleid benadrukt het belang van cross-sectoraal samenwerken. Niet langer staan sectoren, maar maatschappelijke uitdagingen en sleuteltechnologieën centraal. Onze proeftuin kan en zal veel leereffect sorteren in de nieuwe focus op cross-sectoraal samenwerken. Hiermee kunnen andere regio's en proeftuinen hun voordeel doen.

CR
express
中欧班列
CHINA RAILWAY Express

4. Deze projecten gaan we uitvoeren.

Concreet gaan we proeftuin voor verantwoorde productie en distributie in triple-helix-verband en samen met het Rijk, de provincie en andere regio's, de vijf maatschappelijke effecten (outcome) en de zes inhoudelijke resultaten (output) met **19 projecten** realiseren.

Deze 19 samenhangende projecten concentreren zich op de volgende schakels en cross-overs in de value- and supply keten :

A. GROW
B. MAKE
C. MOVE
D. MAINTAIN

Ondersteunend en randvoorwaardelijk aan het slimmer en duurzamer maken van deze vier schakels zijn ook op gebied van menselijk kapitaal, gedrag en leven-lang-leren innovaties nodig. Ook daarmee maken we ons eco-systeem circulair.

E. LEARN

A. SLIMMER EN DUURZAMER GROEIEN EN VOEDEN

Midden- en West-Brabant levert in zowel 'make' als 'move' belangrijke bijdragen aan de voorkant van de (inter)nationale voedselketen: **grow.**
Op een viertal specifieke onderdelen vinden unieke ontwikkelingen plaats waarvoor faciliteiten en extra impulsen noodzakelijk zijn om te kunnen opschalen, verspreiden en versnellen.

EIWITTEN

Open Green Protein Competence and Technology Center

Realisatie van een open-innovatie- en samenwerkingsplatform in het Agrofoodcluster (AFC) Nieuw Prinsenland voor kennisopbouw van teelt tot aan de consument op gebied van eiwitten van plantaardige bron (landbouwgewassen of micro-organismen zoals schimmels, gisten, algen). Het kenniscentrum biedt een broedplaats met concrete pilot- en demo-productie-faciliteiten voor start-up/MKB-bedrijven.

Participanten: Royal Cosun, Biosienz, IRS, Vegetarische Slager, HAS Den Bosch, gemeenten, Provincie Noord-Brabant.

ZETMEEL

Sidestream Innovation Valley

Clustervorming van circulaire bedrijven met kenniscentrum en onderzoekslab en fabriek in Oosterhout waarin reststroom zetmeel zodanig wordt opgewaardeerd dat het vervuilende chemicaliën en plastics kan vervangen.
Participanten: Rodenburg Biopolymers, minimaal twee andere bedrijven in biobased sector (in onderhandeling), Avans Hogeschool, ROC West-Brabant (Prinsentuin College), Provincie Noord-Brabant, Gemeente Oosterhout.

PLANTEN

Plant-based Broedplaats Zuid-Westelijke Delta

Realisatie van een open-innovatie- en samenwerkingsplatform tussen bedrijfsleven en onderwijs in Bergen op Zoom voor kennisontwikkeling, R&D en toepassing in het plantaardig domein van de agrofood-sector (zacht fruit, suikerbieten, suikerwaren, gewasveredeling, groenten en aardappelen). De broedplaats biedt o.a. laboratorium faciliteiten.
Participanten: HAS Hogeschool, ROC-West Brabant (Prinsentuin College), ROC-West Brabant (Zoomvliet College), CIV Biobased Economy , Gemeente Bergen op Zoom, Rewin, COSUN, Lamb Weston, Rijk Zwaan, ZLTO, CZAV.

HOUT

Experience & Excellence Centre Treeport

Grensoverschrijdende samenwerking tussen bedrijfsleven en kennisinstellingen op gebied van boomteelt aan de grens bij Zundert (NL) en Hoogstraten (B) . Het kennis- en business-center biedt als duurzaam en ‘living building’ faciliteiten en ruimte aan het bedrijfsleven uit de de grensoverschrijdend regio en onderzoeksinstellingen en mogelijkheden om productinnovaties (make) te ontwikkelen, testen, demonstreren/presenteren. Ook wordt logistieke kennis en kunde (move) van bedrijfsleven en kennisinstellingen betrokken.
Participanten: Universiteiten van Wagengen, Tilburg, Gent en Leuven, en samenwerkende bedrijven in Business Centre Treeport.

In de realisatie van deze projecten “slimmer en duurzamer groeien en voeden” zoeken wij complementariteit en samenwerking met in de ieder geval de volgende regio’s:

- Zeeland
- Agro-foodcapital Noord-OostBrabant
- Vlaanderen

B. SLIMMERE EN DUURZAMERE BIO-BASED MATERIALEN

Midden- en West-Brabant levert in zowel 'make' als 'move' belangrijke bijdragen aan transitie naar een bio-based economy door ontwikkeling en toepassing van slimmere, duurzame biobased materialen en producten en daarmee aan de input voor de bewerk- en maak-schakel in de productieketen: ***make.***
Op een zestal specifieke onderdelen vinden unieke ontwikkelingen plaats of bestaan belemmeringen in kennis, regelgeving of toepassing waarvoor aanpassingen en impulsen noodzakelijk zijn om te kunnen opschalen, verspreiden en versnellen.

BIO-PLASTICS

Shared Facility Polymerisatie

Realisatie van een shared facility voor het op kleine, niet-commerciële schaal middels nieuwe technieken produceren van nieuwe soorten biobased plastics en recyclen van gebruikte plastics. Een shared facility is noodzakelijk omdat bij productie op kleine schaal de totale kosten de opbrengsten overstijgen. Zonder shared facility blijven innovaties na de labfase liggen terwijl de innovaties belangrijke maatschappelijke baten met zich meebrengen zoals nieuwe werkgelegenheid (direct en indirect) en verduurzaming door het terugdringen van het gebruik van olie. Het is met name het Brabantse en Nederlandse mkb (kunststoffen) dat gebruik kan maken van de output van deze shared facility en hiermee duurzamer en onderscheidend kan zijn in de markt. De vraag vanuit de markt naar duurzamere producten neemt sterk toe nu nu grote producenten (multinationals zoals CocaCola) hun verpakkingen willen verduurzamen door het toepassen van bijv. biobased of gerecyclede verpakkingen. Deze faciliteit is een missende schakel in het (boven)regionale biobased ecosysteem en op nationale en Europese schaal uniek.
Participanten: WUR, Green Chemistry Campus, REWIN, BOM, Synbra etc.

PRODUCTONTWIKKELING CIRCULAIRE MATERIALEN

Makerspace Brabant

In de maakindustrie van Midden- en West-Brabant is veel potentiële vraag naar circulair-economische oplossingen met nieuwe, vaak biobased grondstoffen zoals polymeren en plantaardige vezels. Het MakerSpace Brabant biedt experimenteerruimte om te komen tot oplossingen van deze vraagstukken en toe te passen in de omvangrijke textielindustrie (bijvoorbeeld bijvoorbeeld in schoenen, bedrijfskleding, tapijten, meubels) in Midden-en West-Brabant. MakerSpace Brabant wordt een onderdeel van de Dutch Circular Textile Valley, zoals genoemd in de Transitieagenda Consumptiegoederen.
Participanten: ROC, Avans, Fontys, TiU, TU/e, Textielmuseum, Modint, Midpoint Brabant, MOED, Wolkat, Havep, Schijvens, CVB-ecologistics, Provincie Noord-Brabant.

KENNIS BIO-BASED

Kennisontwikkeling in Biobased Economy

Doorontwikkeling van een kennisplatform waarmee deelnemende bedrijven en startende ondernemers toegang krijgen tot nieuwe kennis en IP die in het kader van het Biorizon-project op het gebied van circulaire oplossingen en biobased producten en toepassingen wordt ontwikkeld.
Participanten: ECN, TNO, VITO, University College London, Avans, Green Chemistry Campus, Covestro, Cargil, Bridgestone, IAR, Provincie Noord-Brabant, Provincie Zeeland, Biobased Delta

TOEPASSING BIO-BASED

BioVoice

Realisatie van een vernieuwend platform waarmee groot-bedrijven in de maakindustrie hun innovatie-uitdagingen op gebied van circulaire en biobased economie internationaal openstellen voor innovatieve MKB-ondernemers. Na positieve beoordeling van de voorgestelde oplossing krijgen zij begeleiding om hun oplossingsrichting in een innovatiecontract te realiseren.
Participanten: Avans CoEBBE, TNO, minimaal 6 grote bedrijven die toe willen werken naar innovatiecontracten, Green Chemistry Campus, REWIN, Provincie Noord-Brabant, Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij (BOM), Rabobank (lokaal en centraal vanuit CE Challenge)

INDUSTRIËLE RESTSTROMEN

Symbiosis 4 Growth

Samenwerkingsplatform om op methodische wijze en middels workshops de stromen van (rest)materialen, energie (bijv. warmte) kennis, faciliteiten, human capital van (industriële) bedrijven met elkaar uit te wisselen en - letterlijk of figuurlijk - aan elkaar te koppelen.
Participanten: Avans, 120 tot 160 bedrijven uit de maakindustrie en logistieke sector, BOM, RVO, Midpoint Brabant, REWIN, Provincie Noord-Brabant.

In de realisatie van deze projecten “slimmere en duurzamere biobased materialen” zoeken wij complementariteit en samenwerking met in de ieder geval de volgende regio's:

- Propositie Circulaire Regio VNO/NCW
- Limburg (chemie)
- Vlaanderen (biobased)

C. SLIMMER EN DUURZAMER VERVOEREN

Naast slimmere grow and feed, make en maintain vervult Midden- en West-Brabant als grootste logistieke hub in Nederland en voor Europa ook innovatie bijdragen aan het slimmer en duurzamer onderhouden van overslag, opslag, distributie en vervoer van (grond-) stoffen en goederen: ***move****. Op een drietal specifieke onderdelen vinden unieke ontwikkelingen plaats waarvoor impulsen noodzakelijk zijn om te kunnen opschalen, verspreiden en versnellen.*

DATA

DALI - Proeftuin Digital Supply Chain Data Science

Realisatie van proeftuin programma Digital Supply Chain waarin logistieke bedrijven werken aan de implementatie van data science ter bevordering van innovatie in en het versterken van logistieke ketens in Brabant en kennis op nationaal delen. Negen (waarvan 7 uit het MKB) pilotbedrijven gaan aan de slag met onderstaande thema's: :

- Strategisch inzicht (o.a. hoe vergroot je de toegevoegde waarde voor klanten?)
- Vraagvoorspelling (o.a. Hoeveel capaciteit (voorraden, mensen, middelen) is nodig om aan de voorspelde vraag te kunnen voldoen?)
- Planning (o.a. Kan er efficiënter en duurzamer worden geopereerd door goederenstromen en activiteiten te combineren met die van andere bedrijven?)

Participanten: JADS, Claassen, HACAS, GVT, TransSmart, Kivits, Rayno, Midpoint Brabant en REWIN

OPTIMALISATIE VERVOERSKEUZEN

NewWays

Versnelde doorontwikkeling van en aansluiting van het bedrijfsleven bij het neutraal logistiek platform waarin verladers (producenten) samenwerken om volumes, service en modaliteiten onderling te optimaliseren zodat logistiek duurzamer worden georganiseerd en uitgevoerd.

Participanten: Bolsius, FujiFilm, Greif, Lamb Weston / Meijer, Perfetti van Melle, Ricoh, Samsung, SABIC en Wuppermann, Mepavex, Versteijnen Transport. REWIN, Midpoint Brabant, BOM en hogeschool NHTV.

KENNISBUNDELING

Logistics Community Brabant

Uitbouw van logistiek kenniscentrum en -netwerk waarin met en voor ondernemers uit het midden- en kleinbedrijf oplossingen worden gezocht voor hun logistieke vraagstukken. Duizend studenten logistiek en experts buigen zich dan over het vraagstuk, in de zoektocht naar een oplossing. Daarmee biedt LCB Ondersteuning in verdere ontwikkeling en verdere versteviging van

bestaande logistieke mkb-bedrijven een voedingsbodem voor nieuwe start-ups.
Participanten: TUe, TiU, Nederlandse Defensie Academie (NLDA), NHTV, provincie Noord-Brabant en de gemeente Breda.

LOGISTIEK, TECHNOLOGIE & COMPETENTIE

Logipark

Een snelle verduurzaming van het logistieke proces is noodzakelijk. “Niet duurzaam, geen contract!”
De logistieke sector in MidWest richt zich op Value Added Logistics, met specifieke aandacht voor crossovers tussen logistiek aan de ene kant en agrofood/biobased, maakindustrie, green chemistry, zeehavenbedrijven en zorg aan de andere kant.
Om goed in te spelen op deze ontwikkelingen zijn twee zaken belangrijk:

- Proeftuin om nieuwe (cross-over) technologie versneld in logistieke processen op te nemen.
- Blijvend goed geschoolde arbeidskrachten op MBO-niveau en op het snijvlak MBO/HBO.

Logipark in Roosendaal is een proeftuin om kennis op te doen (robotisering, kunstmatige intelligentie, internet of things, etc.) en biedt ruimte voor opleidingen en er zijn workspaces en de mogelijkheid voor bij- en omscholing.
Participanten: ROC West-Brabant, Mepavex, Jan de Rijk Logistics, Saver, Nord Cargo, Aldiver, Verkeerschool Blom, Penske, DHL, Modoc Werkt, De Groen taxibedrijf, Olympia, TOP logistics, Verkeersschool Verboon, Verkeersschool Dek, Tasty Green lifestyle, TANS, Kempenaars, gemeente Roosendaal.

In de realisatie van deze projecten “slimmer en duurzamer vervoeren” zoeken wij complementariteit en samenwerking met in de ieder geval de volgende regio's:

- Brainport Eindhoven
- Noord-Limburg (Venlo)
- Mainport Rotterdam

D. SLIMMER EN DUURZAMER ONDERHOUDEN

Naast meer slimme teelt (grow and feed), bewerking en productie (make) van meer duurzame consumptiegoederen en slimmer en duurzamere distributie (make) levert Midden- en West-Brabant ook innovatie bijdragen aan het slimmer en duurzamer onderhouden van kapitaalgoederen: ***maintain.*** *Op een drietal specifieke onderdelen vinden unieke ontwikkelingen plaats waarvoor impulsen noodzakelijk zijn om te kunnen opschalen, verspreiden en versnellen.*

ONDERHOUD COMPOSIETEN

Development Center for Maintenance of Composites

Realisatie van de inrichting van het openbaar smart industry fieldlab op gebied van composiet-onderhoud bij Onderhoudscentrum Nederlandse Luchtmacht op Aviolanda. In het fieldlab ontwikkelen, testen en implementeren bedrijven en kennisinstellingen doelgericht Smart Industry oplossingen. voor sectoren als avio, scheepvaart, automotive, windenergie

Participanten: Tu Delft, Fokker, Damen, Airborne, gemeente Woensdrecht, Provincie Noord-Brabant

ONDERHOUD PROCESINDUSTRIE

Fieldlab Campione 2.0

CAMPIONE is een nationaal Smart Industry Fieldlab (Gilze en Rijen) gericht op het 100% voorspelbaar maken van onderhoud in de (chemische) procesindustrie. Doel voor CAMPIONE 2.0 is het netwerk en opgedane kennis breder te ontsluiten voor het (lokale- en regionale) MKB. Daarmee sluit het aan op de doelstelling van het landelijk Smart Industry-programma om de resultaten van de Fieldlabs en projecten landelijk te implementeren in het MKB.
Voor CAMPIONE 2.0 gaat dit betekenen dat het MKB kan gaan experimenteren met de mogelijkheden van Smart Industry (data science, IoT, VR/AR, robotica) in het fieldlab gericht op eigen ingebrachte casussen, waarna de praktische doorvertaling van Smart Industry naar de eigen organisatie makkelijker wordt.
CAMPIONE 2.0 zal aandacht schenken aan de harde kant van Smart Industry (technologie en innovatie), alsook de zachte kant (skills) en organisatorische aspecten (nieuwe business modellen, contracten, etc.).

Participanten: World Class Maintenance, KEC i.s.m. TiU, Avans en ROC, bedrijfsleven in procesindustrie, lokale en regionale MKB Midpoint Brabant en REWIN.

ONDERHOUD VAARDIGHEDEN

Smart Maintenance Skillslab

Realisatie van een Smart Maintenance & Logistics Skillslab waarin bedrijven en onderwijsinstellingen samenwerken aan de ontwikkeling en toepassing van nieuwe onderwijsvormen op het gebied van smart maintenance en logistics als oplossing voor de toenemende krapte op de arbeidsmarkt, nu en in de toekomst. Er worden nieuwe kennis en vaardigheden gevraagd van zowel het bestaande als aankomende human capital. Bedrijven in de industrie en logistiek in Midden- en West-Brabant ondervinden moeite om voldoende en juist geschoold personeel aan te trekken en in te zetten.

Het beoogde resultaat van het project is het verwezenlijken van een intensieve samenwerking tussen de deelnemende onderwijsinstellingen en bedrijven, waardoor enerzijds afgestudeerden beter opgeleid worden, zodat zij sneller aan de slag kunnen binnen het bedrijfsleven, en anderzijds zal bestaand personeel kennismaken en experimenteren met de laatste (Smart Maintenance & Logistics) technologieën (bijv. sensoriek, big data, VR/AR, 3D printing, Robotica) via samenwerking met studenten en docenten.

Participanten: Stichting World Class Maintenance (WCM), Actemium, Dimensys, Kuehne+Nagel Logistics B.V., Stork Asset Management Technology B.V.; Avans, TiU, ROC Tilburg, Jheronimus Academy of Data Science (JADS); Midpoint Brabant en REWIN.

In de realisatie van deze projecten “slimmer en duurzamer onderhouden” zoeken wij complementariteit en samenwerking met in de ieder geval de volgende regio's:

- Brainport Eindhoven (techniek)
- Mainport Rotterdam (logistiek)
- Limburg (chemie)

E. SLIMMER EN DUURZAMER KENNIS DELEN EN LEREN

Ondersteunend en randvoorwaardelijk aan het slimmer en duurzamer maken van vier make-and-move-schakels (grow-make-maintain-transport) zijn ook op gebied van menselijk kapitaal, gedrag en leven lang leren innovaties nodig: ***learn.***
Op een drietal specifieke ontwikkelingen zijn impulsen noodzakelijk zijn om te kunnen opschalen, verspreiden en versnellen.

ROBOTISERING EN DIGITALISERING

Nieuwe techniek coalitie

Robotisering en digitalisering beïnvloeden de toekomstige vraag naar arbeid. Deze kan niet alleen worden ingevuld door nieuwe medewerkers, ook de huidige medewerkers hebben we nodig. Zij moeten zich blijven ontwikkelen. Het idee van ‘een leven lang leren’ komt in Nederland echter maar moeizaam van de grond. Inzet is om de industriële MKB-bedrijven en hun medewerkers in Zuid-Nederland structureel te ondersteunen in het formuleren van de vraag naar competenties, om hen daarmee te helpen hun concurrentievermogen op peil te houden en te versterken.

Doelen:

- Ondersteuning van 150 MKB’ers in Midden- en West- Brabant bij het in kaart brengen van hun ontwikkelingsbehoefte t.a.v. de skills en competenties van hun personeel.
- Opstellen ontwikkelingsplannen voor 150 MKB’ers, met scholingsvraag gelieerd aan toepassingen van innovatieve technologieën (o.a. robotisering, digitalisering, 3D-printing en Internet of Things).
- In co-creatie tussen bedrijven en MBO-/HBO-/WO-instellingen wordt een flexibel en innovatief scholingsaanbod ontwikkeld, waarin medewerkers hands-on scholingsmodules kunnen volgen, die aansluiten bij hun vraag.
- Gebruik van big data en digitale technologie om de vraag beter te voorspellen (en matchingsproces op basis van competenties mogelijk te maken).

Participanten: FME, OTIB (Opleidings- en ontwikkelingsfondsen van technisch installatiebedrijf), VNO /NCW, Metaalunie Uneto-VNI, A+O metalektro, Fontys, Avans, TiU / JADS.

TECHNOLOGIE, DATA EN GEDRAG

Mindlabs

Ontwikkeling van hotspot MindLabs tot centrum en schakelpunt voor onderzoek, toepassing, onderwijs en ondernemerschap op het gebied van interactieve technologie en menselijk handelen/gedrag. Het bedrijfsleven ziet kansen in het sneller kunnen ontwikkelen van kennis, de beschikbaarheid van talenten en een relevant netwerk voor het ontwikkelen, testen, valideren en opschalen van nieuwe producten en diensten, waarbij juist de mens en niet de techniek

centraal staat. Een van de eerste projecten binnen MindLabs is VIBE (Virtual humans in the Brabant Economy). Bedrijven en kennis- en gezondheidsinstellingen werken samen om artificial intelligence (AI) en de technieken VR/AR/MR te combineren en in te zetten voor trainingsdoeleinden binnen de zorg. De zorg functioneert hier als 'launching customer', maar de ontwikkelde technieken binnen VIBE willen we ook inzetbaar maken voor het industriële en logistieke cluster in Midden- en West-Brabant. Dit vraagt een verbreding en verdieping van het onderzoeksprogramma.
Participanten: Gemeente Tilburg, provincie, TiU, Fontys, ROC Tilburg, de Persgroep Nederland, bedrijven.

LEVEN LANG LEREN

Human capital topsectoren

De arbeidsmarkt in Midden- en West-Brabant komt steeds verder onder druk te staan. Dit terwijl de industrie, agro, leisure en logistieke sector sterk in de regio vertegenwoordigd zijn en een belangrijke bijdrage leveren aan de export en het bruto binnenlands product. De komende jaren zal de nadruk in de regio voor deze sectoren komen te liggen op innovatie, vergroten van de toegevoegde waarde, kwalitatieve werkgelegenheid, leven lang leren en duurzame inzetbaarheid zodat de economische structuur in de regio verder wordt versterkt.
Hiervoor zijn investeringen nodig in de kennisinfrastructuur en samenwerking tussen het onderwijs en bedrijfsleven met name op gebied van: Techniek promotie (PO/VO), Mbo techniekonderwijs, Hbo techniekonderwijs.
Participanten: Gemeenten, provincies, kennisinstellingen, bedrijfsleven.

In de realisatie van deze projecten "slimmer en duurzamer kennis delen en leren" zoeken wij complementariteit en samenwerking met in de ieder geval de volgende regio's:

- Brainport Eindhoven

5. En dit is daarvoor nodig.

Deze propositie tot een partnerschap en Regio Deal met het Rijk concentreert zich op de ondersteuning van de zeer omvangrijke middengroep van MKB-bedrijven in productie (grow and *make*) en distributie (*move*) in Midden- en West-Brabant bij het maken van betere en snellere keuzes in het toepassen van kennis en kunde op het gebied van data en technologie.

Als vonk en vliegwiel voor onze urgente opgave wil de regio Midden- en West-Brabant in partnerschap met het Rijk samenwerken op negentien specifieke projecten.
Inzet en bijdragen van het Rijk voor deze projecten zijn onmisbaar ten aanzien van:

expertise en netwerken

- Inbreng van kennis en kunde ten behoeve van de sleutel-transities en sleutelprojecten;
- Toegang tot (inter)nationale kennis- en beleidsnetwerken
- Verbinding met andere regio's

ruimte en randvoorwaarden

- Bieden van experimenteer- en leerruimte
- Terugdringen van beperkende wet- en regelgeving voor de sleutelprojecten en toepassingsgebieden;
- Creëren van randvoorwaarden voor aantrekkelijk, concurrerend vestigingsklimaat;

middelen

- Cofinanciering van de realisatie van specifieke interactiemilieus en van onrendabele toppen van innovatie-projecten

De aanpak die wij in onze propositie voorleggen, vertaalt zich in 19 projecten met een totale projectomvang van in totaal **151 miljoen** euro.

De regio - het bedrijfsleven, kennis- en onderwijsinstellingen , de lokale overheden en de provincie - neemt hiervan in totaal 125 miljoen euro (83%) voor haar rekening.

Het Rijk wordt gevraagd om de projecten te co-financieren tot een bedrag van 26 miljoen euro.

	Propositie regio-deal Rijk - Regio MidWest-Brabant	Project Deal (mln €)	
GROW	Green Protein Excellence Center	6	2
	Side stream innovation Valley	20	1
	Plant-based LAB Zuidwestelijke Delta	12	3
	Experience excellence center Treeport	8	2
MAKE	Shared facility polymerisatie	5,5	1,5
	MakerSpace Brabant	3	1
	Kennis in biobased economy	12	2
	BioVoice	1,5	0.5
	Symbiosis 4Growth	1,5	0,5
MAINTAIN	R&D center maintenance composites	2	1
	Campione 2.0	2	1
	Smart maintenance skills lab	2,5	1
MOVE	DALI: Supply chain data science	4	1,5
	NewWays	2	0,5
	Logipark Roosendaal	2,1	0.5
	Logistic Community Brabant	18	2
LEARN	Nieuwe techniek coalitie	5	1
	Mindlabs	40	3
	Human capital topsectoren	4	1
TOTALE INZET EN HULPVRAAG		**151**	**26**

De projecten kennen een meerjarig karakter waarbij de financiële betrokkenheid van de partners voor de deal en de projecten ook voor meerdere jaren toegezegd is.

Elk project heeft zijn eigen financieringsmodel en projectbegroting met te onderscheiden bijdragen vanuit bedrijfsleven, kennis- en onderwijsinstellingen en overheid.

De governance op de uitvoering van de Regio Deal zal gestalte krijgen via de Stuurgroep Midden- en West-Brabant die triple helix is samengesteld. Deze stuurgroep heeft ook deze propositie opgesteld.

De Stuurgroep is verantwoordelijk voor de voortgang van de diverse projecten. Zij wordt daarbij ondersteund door twee gemeenschappelijke regelingen (Regio Hart van Brabant en Regio West-Brabant) en twee regionale ontwikkelingsmaatschappijen (Midpoint Brabant en Rewin) als ook inbreng van medewerkers van deelnemende gemeenten. De triple-helix partijen zijn ieder verantwoordelijk.

Voor ieder project is/wordt apart een passend governance-model ingericht. Deze is ook vrijwel altijd triple helix. Deze projectgroepen zijn verantwoordelijk voor de projecten die zij in uitvoering nemen, zowel inhoudelijk als financieel.

Executiekracht op de deal: binnen en buiten de regio

We beschikken met deze projecten, onze excellente kennisinstellingen (Tilburg University, KMA, hogescholen Avans, Fontys en NHTV en diverse MBO-instellingen) en de uitgesproken triple helix drive over een uitstekende uitgangspositie om de toegang tot internationale markten te behouden en te versterken. Nieuwe kennis te ontwikkelen, toe te passen en te exporteren en te werken aan nieuwe business en schaalvergroting.

Net zo goed als wij ons ecosysteem en de waarde-schakels van *productie* en *distributie* niet zonder de inzet van het rijk (en de provincie) kunnen verslimmen en verduurzamen, lukt dat ons niet zonder de regio's om ons heen.

Nadrukkelijk maken wij bij de uitwerking van onze propositie verbinding met de speerpunten en projecten uit de agenda's van onze complementaire buurregio's:

- ★ ZuidOost-Brabant (Brainport – techniek en design)
- ★ Noord-Oost (Agro-food Capital)

Ook zullen wij inhoudelijke verbindingen leggen met:

- Zuidvleugel Randstad(Logistiek en Maakindustrie)
- Zeeland/Vlaanderen (Biobased)
- Limburg (Chemie).

In de projectrealisatie zullen wij andere Nederlandse en ook Europese regio's opzoeken.

Ook willen wij vanuit onze regionale propositie inhoudelijke koppelingen onderzoeken met bijvoorbeeld de thematische, supra-regionale propositie op "Circulaire Regio".

De negentien projecten in 1 zin

Green Protein Excellence Center
realisatie kenniscentrum wat is gespecialiseerd in eiwitten van plantaardige bron (Cosun Breda: Brabantbreed)

Side Stream Innovation Valley
clustervorming circulaire bedrijven met kenniscentrum+onderzoekslab o.a. subsititie chemicaliën door zetmeel (Oosterhout)

Plant-based LAB ZUid-westelijke Delta
projectruimtes+laboratoria+klimaatkassen voor samenwerking bedrijfsleven, MBO-HBO (incl. HumanCapital-agenda) in Bergen op Zoom

Experience excellence center Treeport
R&D-samenwerking Vlaamse en Nederlandse topinstituten en MKB voor toegepast onderzoek plant- en boomteelt (Zundert)

Shared facility polymerisatie
shared facility voor het maken van nieuwe soorten biobased plastics en recyclen van oude plastics (Etten-Leur/BoZ)

MakerSpace Brabant
regionaal centrum voor doorontwikkeling circulaire producten/innovaties en ‘marktplaats’ voor contact tussen bedrijven (Tilburg)

Kennis in biobased economy
impulsprogramma gericht op hoogwaardige kennisontwikkeling voor de biobased economy (Midden- en West-breed)

BioVoice
gerichte ondersteuning aan startend MKB gebaseerd op marktgerichte vraagstukken in de biobased en circulaire economie

Symbiosis 4Growth
samenwerkingsplatform om industriële symbiose voor het MKB te versnellen (Midden- en West-breed)

Campione 2.0
techniekontwikkeling- en training-centrum voorspelbaar onderhoud voor de MKB-maakindustrie (Gate 2 in Gilze en Rijen)

R&D-center maintenance composites
technologiecentrum Aviolanda gericht op onderhoud van composiet (lichtgewicht kunststof) materialen (Woensdrecht)

Smart maintenance skills lab
opzet nieuwe onderwijsvormen en triple-helix-aanpak van arbeidskrapte maintenance (Midden- en West-breed via st. WCM Breda)

Supply chain data science (DALI)
proeftuinprogramma ism JADS (TUe/TiU) om logistieke bedrijven te ondersteunen bij implementeren data science (Midden- en West breed)

NewWays
platform/marktplaats voor grote verladers waarin volumes/services/modaliteiten steeds worden geoptimaliseerd (Midden- en West breed)

LogiPark Roosendaal
Proeftuin om nieuwe (cross-over) technologie versneld in logistieke processen op te nemen. Blijvend goed geschoolde arbeidskrachten op MBO-niveau en op het snijvlak MBO/HBO beschikbaar hebben.

Logistic Community Brabant
Logistiek platform waarbij studenten en experts zich buigen over logistieke vraagstukken van o.a. MKB, in de zoektocht naar een oplossing (vanuit Breda).

Nieuwe techniek coalitie
vraagbundeling industriële MKB-bedrijven naar competenties voor leven lang leren o.a. robotisering, industrial ICT (Midden- en West-breed)

Mindlabs
hotspot voor onderzoek-onderwijs-ondernemerschap op gebied van interactieve technologie en menselijk gedrag (vanuit Tilburg)

Human capital topsectoren
impulsprogramma kwalitatieve werkgelegenheid, LLL en duurzame inzetbaarheid personeel in topsectoren ((Midden- en West-breed)

Credits
fotografie: Nick Franken. ontwerp: YURR studio

TOELICHTING PROCES PROPOSITIE REGIODEAL MIDDEN- EN WEST-BRABANT

1. Aanleiding

De regio's Midden- en West-Brabant hebben vrijdag 31 augustus een propositie voor een Regiodeal ingediend bij het kabinet.

In het regeerakkoord 'Vertrouwen in de toekomst' onderkent het kabinet het belang van sterkere regio's voor een sterker Nederland. Daarom heeft het kabinet besloten eenmalig middelen vrij te maken om bij te dragen aan de economische, sociale en ecologische opgaven die in de regio's spelen (op basis van het brede welvaartsbegrip). Het kabinet wil graag in partnerschap met de regio's de gezamenlijke opgaven aanpakken, daar waar opgaven een bovenregionale uitstraling hebben en/ of de draagkracht van de regio te boven gaan.

Begin februari 2018 maakte het kabinet zes Regiodeals bekend, die waren afgesproken in het Regeerakkoord 2017. Van de beschikbare 900 mln euro uit de zogenoemde Regio-envelop werd daarmee 450 mln euro verdeeld. Op 8 juni 2018 heeft minister Schouten namens het kabinet in een brief aangegeven dat zij ook andere regio's uitnodigt om tot een Regiodeal te komen. Voor 1 september 2018 moest daarvoor een propositie worden ingediend.

Op initiatief van de colleges van B&W van de gemeenten Tilburg en Breda hebben we verkend of we op de schaal van Midden- en West-Brabant (MidWest-Brabant genoemd) gezamenlijk tot een Regiodeal kunnen komen. Met de brief van 8 juni 2018 in de hand en de criteria die het Rijk onder het begrip Brede Welvaart als uitgangspunt voor die Regiodeals hangt, zijn we verder gegaan. Overigens hoeft een regio geografisch niet per se samen te vallen met een bestuurlijke indeling. Op 31 augustus 2018 hebben wij ons bod bij het Rijk ingediend. De ingediende propositie treft u als bijlage 1 bij deze brief aan.

Hierna lichten we eerst iets toe over de governance van de Regiodeal (i.o.) en de uitgangspunten en tenslotte geven we een schets van de voorgestelde inhoud van onze propositie.

2. Governance

De Regiodeals moeten triple helix gedragen worden. Dit is een absolute voorwaarde van het Rijk. De besluitvorming over de Regiodeal MidWest-Brabant verloopt dan ook langs die lijn. De voorzitters van de Economic Board West-Brabant en van Midpoint Brabant (hierna 'economic boards') hebben in een eerder stadium mandaat opgehaald en gekregen om de definitieve propositie in te dienen.

Uit beide economic boards is een tiental bestuurders gevraagd zitting te nemen in de Stuurgroep Regiodeal MidWest-Brabant. Voor het bedrijfsleven zijn dat de heren Markusse (Cosun), Verpaalen (Kameleon Solar), Versteijnen (GVT) en Jorissen (Desso). Voor de kennisinstellingen zitten de heren Aarts (Tilburg University) en Rüpp (Avans) in de stuurgroep. Vanuit de overheid zijn dat de burgemeesters Weterings (voorzitter Regio Hart van Brabant en Midpoint Brabant), Depla (voorzitter RWB en Economic Board West-Brabant) en de wethouders De Vries (Tilburg) en Adank (Breda). De gedeputeerden Pauli en Van Merrienboer namen deel aan de stuurgroep, ook vanwege de wens dat de Regiodeal de steun van GS Brabant heeft.

Op 22 augustus heeft de Stuurgroep Regiodeal Midden- en West-Brabant ingestemd met het uitwerken van de propositie zoals die in bijgaande notitie is weergegeven. De beide voorzitters van de economic boards, de heren Weterings en Depla, hadden mandaat om het eindproduct vast te stellen en in te dienen bij het Rijk voor 1 september 2018.

3. Uitgangspunten Regiodeal

De analyse van de opgaven waarvoor onze beide regio's de komende jaren staan, levert een redelijk eenduidig beeld op. Zowel de Economic Board West-Brabant als Midpoint Brabant, triple helix samenwerkingsverbanden in de regio's West-Brabant en Hart van Brabant komen tot die conclusie. Het gaat in dit geval om opgaven op de volgende vier terreinen:

a. behouden en versterken van een veerkrachtige economie;
b. klimaat- en energietransitie;
c. natuur, landschap en leisure;
d. internationaal vestigingsklimaat.

De propositie voor de Regiodeal richt zich op een deel van de bredere samenwerkingsagenda, namelijk de eerste opgave, het behouden en versterken van onze veerkrachtige economie. Dit omdat we voor MidWest-Brabant, via de Ruimtelijk Economische Agenda (REA), al met het Rijk in gesprek zijn. In het BO MIRT begin december 2017 heeft de minister van Infrastructuur & Waterstaat ons gevraagd dit verder uit te werken.

Centraal daarin staan de opgaven op het gebied van Smart Logistics en Circulaire Maakindustrie. Dit zijn twee voor onze beide regio's overkoepelende opgaven. Die combinatie levert ons ook nog eens een unieke positie op in Nederland. We vormen de vierde economie van Nederland (40 mld toegevoegde waarde) en op gebied van Industrie zijn we de tweede regio met 7 mld toegevoegde waarde. Gekoppeld aan een omvangrijk MKB in beide regio's, en de genoemde economische clusters, maakt dat de keuze op deze twee speerpunten viel. De stuurgroep Regiodeal Midden- en West-Brabant stemde 17 juli 2018 in met deze focus.

Voor onze veerkrachtige economie is ook leisure van groot belang. Tevens onderkennen we het belang van de goede wisselwerking tussen natuur, landschap en leisure. Naast de economische opgave zijn er nog drie andere grote opgaven. De stuurgroep heeft de ambitie uitgesproken dat we leisure als onderdeel van de veerkrachtige economie, en de opgaven b, c en d eveneens oppakken en die op de andere tafels bij Rijk, Provincie Noord-Brabant en Europa in bespreking brengen. Eerst moeten we op die punten 'ons gezamenlijke verhaal' vormgeven. De stuurgroep wil daar dus graag de komende maanden aan verder werken. Hoe we dit gaan doen moeten we nog met elkaar bepalen. Vanzelfsprekend zoeken we hierbij verbinding met de regionale strategische agenda's die de regio's Midden- en West-Brabant in de respectievelijke regio's hanteren en met de processen die deze regio's inrichten om tot het opstellen ervan te komen. Hierin hebben colleges, raden en triple helix partners uit bedrijfsleven en onderwijs een belangrijke stem.

Voor de klimaat- en energietransitie opgave komen andere budgetten beschikbaar. De middelen van de Regiodeal zijn hiervoor, aldus het Rijk, niet bedoeld. Dit geldt sowieso voor alle projecten die een reguliere financiering kennen. Infrastructuur kan dus ook niet in een Regiodeal worden meegenomen (verloopt via het MIRT). En tenslotte zijn projecten die vrijwel uitsluitend een ruimtelijke component hebben ook minder kansrijk. Vandaar de focus op Smart Logistics en Circulaire Maakindustrie in deze deal.

De gelden uit de regio envelop zijn bedoeld voor incidentele financiering. Deze moet helpen bij het versneld aanpakken van knelpunten en kansen in de regio. We beseffen dat dit niet alles is. Om een veerkrachtige economie te bouwen is er meer nodig, maar de Regiodeal biedt ons een mooie kans om op deze twee punten al samen aan de slag te gaan en met het Rijk hierover in gesprek te gaan.

De projecten die binnen de opgaven van Smart logistics en Circulaire Maakindustrie een kans willen maken moeten verder aan de volgende twee criteria voldoen:

a. Voor eind 2021 in uitvoering zijn;
b. De regionale cofinanciering door de triple helix partners moet op 1 september 2018 grotendeels duidelijk zijn.

Naast het centrale criterium dat het project een bijdrage moet leveren aan het structureel versterken van de brede welvaart in deze regio én in Nederland.

4. Propositie MidWest-Brabant voor Regiodeal

Zoals hiervoor gesteld: MidWest-Brabant is koploper in de combinatie van logistiek en maakindustrie. Zonder logistiek geen maakindustrie en zonder maakindustrie geen logistiek. Vandaar ook de hoofdtitel van de propositie: 'Midden- en West-Brabant Makes and Moves'. De massa die voorhanden is in onze regio maakt dat we daarom als ambitie hebben geformuleerd dat we koploper willen zijn en blijven in de transitie naar verantwoorde productie en distributie. Daarmee sluiten we naadloos aan op VN Duurzame Ontwikkelingsdoelen nummer 12: Verantwoorde productie en consumptie.

MidWest-Brabant als (inter-)nationale proeftuin dus.

a. Doelen en ambitie

Op lange termijn (2040) wil de regio Midden- en West-Brabant koploper zijn in verantwoord produceren en distribueren. Op korte termijn (2019-2023) wil de regio hierin met behulp van de Regiodeal Nationale Proeftuin zijn. Verslimmen en verduurzamen zijn sleutelbegrippen. Daarmee kunnen we ons op nationaal en internationaal niveau als voorbeeldregio van duurzame productie en distributie inzetten en andere regio's helpen bij hun transitie.

Negentien triple helix-gedragen projecten geven invulling aan de Nationale Proeftuin voor verantwoorde productie en distributie. We creëren experimenteer- en ontwikkelruimte waar zzp'ers, midden-, klein- en grootbedrijf, en kennis- en onderwijsinstellingen elkaar vinden en versterken. We stimuleren kennis- en productontwikkeling en geven zo een impuls aan concreet toegepaste innovatie door het 'middensegment' van onze ondernemers. Op samenhangende wijze geven we invulling aan een circulaire waardeketen.

De negentien impulsprojecten vormen een samenhangende propositie waarbij er op twee manieren integraliteit en synergie tussen de onderdelen ontstaat:

I. Integraliteit en synergie in doelen:
   De Regiodeal kent vier specifieke doelen. Deze sorteren in samenhang meer maatschappelijke en economische impact dan op zichzelf staand: 1) hogere materiaal efficiency, 2) snellere procesinnovatie, 3) voorspelbaar onderhoud en 4) menselijk kapitaal.

II. Integraliteit en synergie in schakels:
   De samenhang van de projecten vertaalt zich ook in de volgtijdelijkheid van de specifieke schakels in de value- and supplychain waarin Midden- en West-Brabant sterk is, en nog innovatiever kan en moet zijn: grow - make - maintain - move - learn. 'Grow' is de voorschakel van 'make', 'maintain' verbindt 'make' en 'move'.

De projecten richten zich op het bereiken van een of meerdere doelen, en op het verbinden en versterken van een of meerdere schakels.

b. Propositie d.d. 31 augustus

De propositie omvat 19 projecten met een financiële omvang van 151 mln en een claim voor het rijk van 26 mln. Voor een overzicht van de projecten verwijzen wij u naar de propositie, bijlage 1. Op pagina 26 van de propositie staat per project in één zin wat het betreffende project in grote lijnen is.

5. Vervolg

Vrijdag 31 augustus hebben de beide voorzitters van de economic boards de propositie in bij het Rijk ingediend. Dit ging via een puur administratieve procedure via de Rijksdienst voor ondernemend Nederland (RVO). In de Stuurgroep is afgesproken dat er rond dit moment geen actieve externe communicatie plaatsvindt. In de stuurgroep is afgesproken dat de beide voorzitters de woordvoering doen.

Een ambtelijke interdepartementale commissie beoordeelt alle ingekomen proposities. Deze commissie bepaalt of een propositie verder gaat naar een beoordeling door de Interdepartementale commissie van Directeuren-Generaal en Secretarissen-Generaal van verschillende ministeries. Deze ambtelijke commissie adviseert uiteindelijk de ministeriele commissie onder leiding van vicepremier Schouten. Naar verwachting komt in de loop van november het besluit van deze ministeriele commissie of onze propositie in aanmerking kan komen voor het sluiten van het Regiodeal met het Rijk.

Bij een positief besluit volgen over de projecten gesprekken met het Rijk. Naar verwachting zal in het tweede kwartaal van 2019 het definitieve besluit genomen worden voor een Regiodeal. Partnerschap Rijk-Regio staat centraal.

In de periode naar besluitvorming door het Rijk (tweede kwartaal 2019) zullen we de diverse lobbymomenten gebruiken om onze argumenten kracht bij te zetten.

Aan: Leden van het ab Regio West-Brabant en Regio Hart van Brabant (en via deze aan colleges)
Leden van de Economic Board West-Brabant en Midpoint Brabant
Leden stuurgroep Regiodeal Midden- en West-Brabant

Uw kenmerk:		Datum:	3 september 2018
Ons kenmerk:	2018-0303	Contactpersoon:	Erik Kiers en Bas Kapitein
Onderwerp:	Propositie regiodeal Midden-en West-Brabant met Rijk	Telefoon:	Erik Kiers 06-31973894, Bas Kapitein 06-23917333
Bijlage:	Propositie en Toelichting op proces	E-mail:	erik.kiers@west-brabant.eu; baskapitein@midpointbrabant.nl

Beste allen,

Vrijdagmiddag 31 augustus hebben wij als voorzitters van de Economic Board West-Brabant en Midpoint Brabant onze propositie voor een Regiodeal bij het kabinet ingediend. Het kabinet riep hiertoe op om regio's te helpen met het versneld aanpakken van belangrijke knelpunten.
Deze gezamenlijke indiening is uniek voor onze regio's: het is de eerste keer dat we zo samen optrekken en zo'n resultaat neerleggen.

Deze propositie hebben we als gezamenlijke ondernemers, onderwijsinstellingen en overheden opgesteld. Uit de Economic Board West-Brabant en Midpoint Brabant is een stuurgroep samengesteld die met de opstelling van deze propositie aan de gang is gegaan. We hebben een video gemaakt waarin de leden van onze stuurgroep Regiodeal, aangevuld met belangrijke samenwerkingspartners in en buiten onze regio hun steun uitspreken voor onze gezamenlijke propositie. U treft deze video aan door hier te klikken (of door te kijken op YouTube kanaal MidWest-Brabant Makes & Moves).

De combinatie van maakindustrie en logistiek maakt ons gebied uniek. We denken dat we met onze propositie een bijdrage leveren aan de wens om in de breedte de welvaart te vergroten.
Onze ambitie is: "koploper worden in de transitie van verantwoorde productie en distributie". Dit is één van de VN duurzame ontwikkelingsdoelen: verantwoorde productie en consumptie.

Onze propositie omvat ter uitwerking van die ambitie 19 projecten. Daarmee is een investering van 151 miljoen euro gemoeid. Van het Rijk vragen daarvoor 26 miljoen euro als bijdrage. Gedeputeerde

Staten van Brabant ondersteunen onze propositie en die adhesiebetuiging is toegevoegd aan de propositie.

Wat ons ook trots maakt is dat we in staat zijn gebleken om over de traditionele (bestuurlijke) grenzen heen te kijken en daarnaast in zeer korte periode tot deze propositie zijn gekomen. Voor de volgende tranche Regiodeal-middelen die het Rijk volgend jaar wil openstellen willen wij graag opnieuw langs deze weg opereren.

Voor de inhoud van onze propositie en een ruimere beschrijving van het proces de afgelopen maanden verwijzen wij u naar de bijlagen.

Vriendelijke groeten,

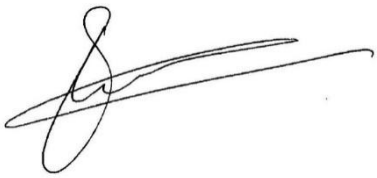

Theo Weterings,
Voorzitter Midpoint Brabant

Paul Depla,
Voorzitter Economic Board West-Brabant

Bijlage:
1. Propositie Regiodeal Midden- en West-Brabant *Makes and Moves* d.d. 31-08-2018
2. Notitie: toelichting proces propositie Regiodeal Midden- en West-Brabant

Provincie Noord-Brabant

Brabantlaan 1
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch
Telefoon (073) 681 28 12
Fax (073) 614 11 15
www.brabant.nl
IBAN NL86INGB0674560043

Bereikbaarheid
openbaar vervoer en fiets:
www.brabant.nl/route

Onderwerp
Adhesiebetuiging regiodeal "Midden- en West-Brabant Makes and Moves"

Datum
31 augustus 2018
Ons kenmerk
C2231686/4407113
Uw kenmerk
-
Contactpersoon
H.A.M. van Neerven
Telefoon
(073) 680 85 36
Email
hvneerven@brabant.nl
Bijlage(n)
-

Geachte heren Depla en Weterings,

We zijn verheugd u te kunnen melden dat ons college steun wil betuigen aan uw regiodeal "Midden- en West-Brabant Makes and Moves". In uw ambities, zoals verwoord in uw document, wordt door de regio's Hart van Brabant en West-Brabant op een wijze invulling gegeven aan belangrijke thema's zoals we die als provincie voor ogen hebben.

Ons college zal zich inspannen om met u de regiodeal te realiseren voor zover dat past binnen de bestaande beleidskaders en bestaande budgetten.
De concrete inzet in de vorm van financiën en of menskracht zullen we bepalen aan de hand van de betreffende, uitgewerkte concrete projectvoorstellen.

Provincie Noord-Brabant

Een afschrift van deze brief hebben we verzonden naar het ministerie van EZK.

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant,
namens deze,

L.W.L. Pauli,
gedep. Economie en Internationalisering

Datum
31 augustus 2018
Ons kenmerk
C2231686/4407113